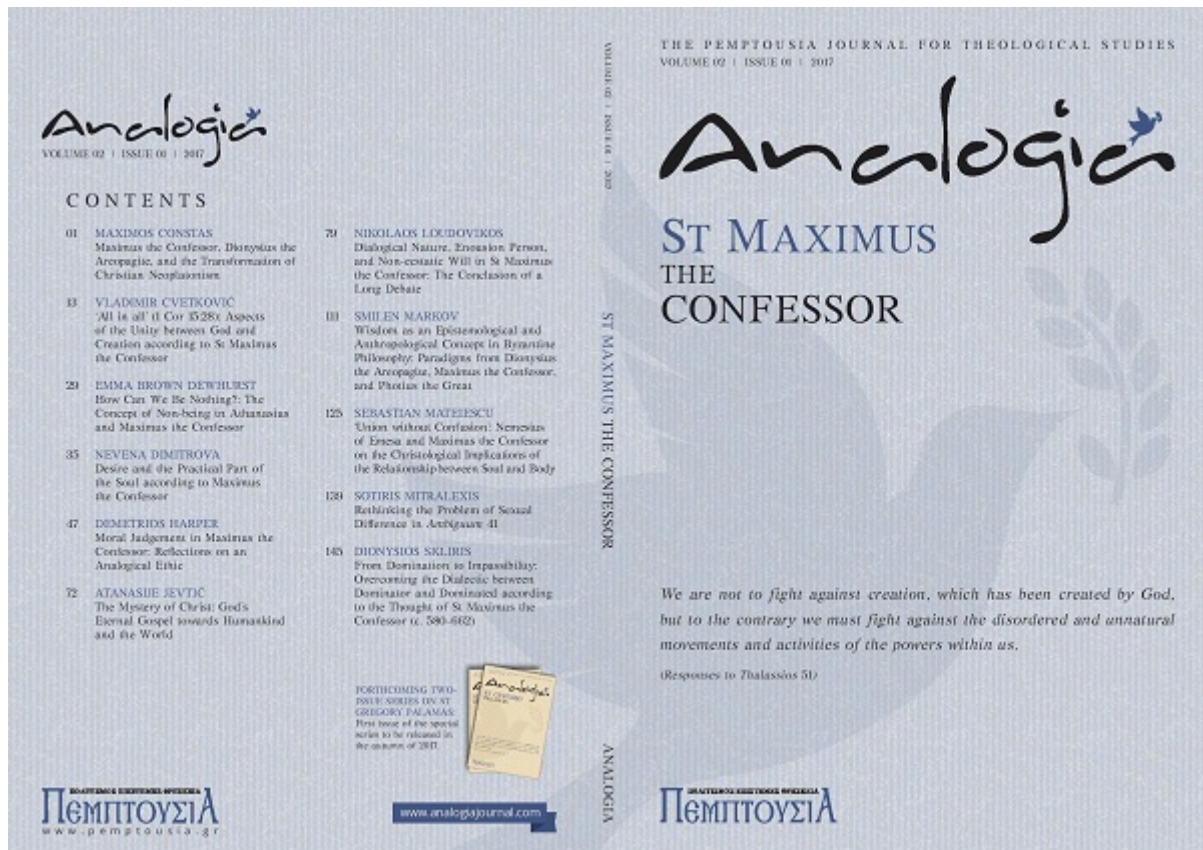

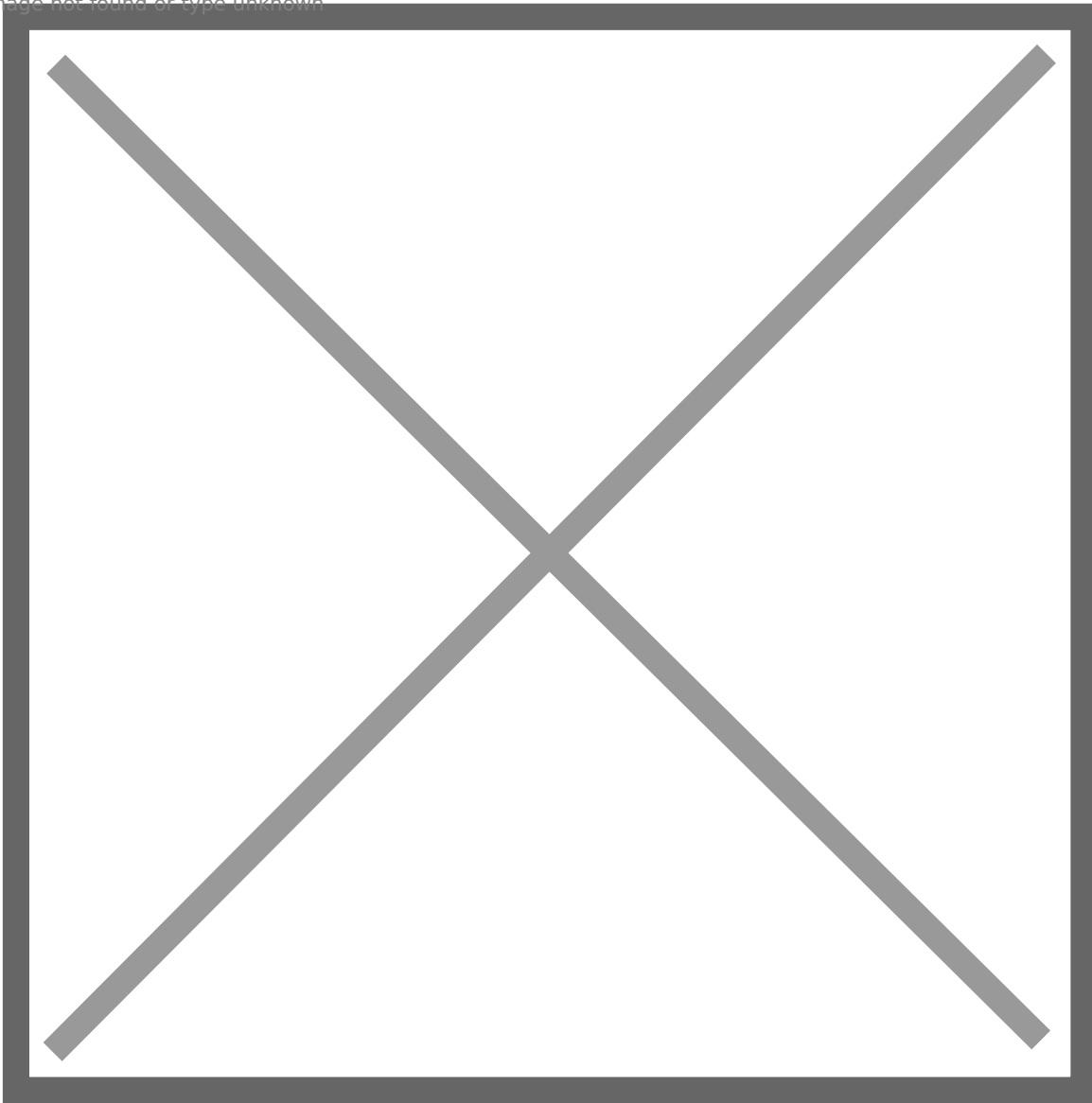
Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής, Ο νέος τόμος του περιοδικού Analogia (Πρωτοπρεσβύτερος Νικόλαος Λουδοβίκος, Καθηγητής Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης)

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Η πρόσφατη έκδοση του Αγγλικού ακαδημαϊκού περιοδικού Analogia είναι αφιερωμένη στον Άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή. Θα ήταν ίσως καλύτερο να χρησιμοποιήσω ως μια εισαγωγή στο πρόσωπο του Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού ένα απόσπασμα από το έργο μου το οποίο είναι αφιερωμένο στον Άγιο Μάξιμο:

Image not found or type unknown

Το πιο σημαντικό στοιχείο που θα μπορούσε κανείς να τονίσει όσον αφορά την συμβολή του Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού, είναι το γεγονός ότι δεν εκπροσωπεί απλώς μια ξεχωριστή θεολογική έκφραση μεταξύ άλλων Ελλήνων πατερικών θεολόγων (χωρίς να παραβλεφθεί φυσικά η ισχυρή προσωπική θεολογική του έκφραση), αλλά αποτελεί το κλειδί για την κατανόηση μιας πολύ σημαντικής μερίδας της θεολογίας άλλων Πατέρων. Έχοντας αφομοιώσει σχεδόν το σύνολο της θεολογίας που προηγείται, ανοίγει την οδό της μελλοντικής της πορείας: δεν υπάρχει κανένας μεταξύ των σημαντικών εκπροσώπων της θεολογίας μετά τον Άγιο Μάξιμο που να μην φέρει έντονα τα σημάδια της επιρροής του με διάφορους τρόπους. Ως εκ τούτου, όταν μιλούμε για τον Μάξιμο, δεν μιλούμε απλώς για άλλον έναν εκπρόσωπο της Πατερικής θεολογίας, ούτε καν για έναν ακόμη σημαντικό εκπρόσωπο, αλλά μιλούμε για έναν θεολογικό πυρήνα γύρω από τον οποίο κινείται και θα συνεχίσει να κινείται η Ελληνική πατερική παράδοση... Το θεολογικό επίτευγμα του Αγίου Μαξίμου δίνει ένα έναυσμα για την ανακάλυψη της

πηγής της εμπνεύσεώς του, σε μια εποχή όπου η ανάγκη για επανεύρεση αληθινών πηγών εμπνεύσεως είναι μεγαλύτερη από ποτέ. Έτσι μας δίδεται επιπλέον η δυνατότητα να εργαστούμε και πάλι πάνω σε κάποια από τα πιο λεπτά και ουσιώδη θεολογικο-φιλοσοφικά ζητήματα: παράδοση σημαίνει επανερμηνεία, μια νέα σύλληψη και ανάπτυξη, χωρίς αλλοίωση της ουσίας της. Ως εκ τούτου, οι πιο πρωτότυπες πνευματικές 'ανακαλύψεις' δεν είναι τίποτε άλλο, υπό αυτή την έννοια, παρά μια επανερμηνεία κεντρικών στοιχείων της παράδοσης. (1)

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια έξαρση στον αριθμό των διατριβών, συνεδρίων, σεμιναρίων, βιβλίων και συγγραμμάτων - τα οποία ως επί το πλείστον είναι υψηλού ακαδημαϊκού επιπέδου - αφιερωμένων σε ποικίλλες πλευρές της θεολογίας του Αγίου Μαξίμου. Ο πλούσιος αυτός αμνητός μας βεβαιώνει πως δεν υπάρχει αμφιβολία για το γεγονός ότι ο Ομολογητής αποτελεί την κορυφή της Χριστιανικής θεολογίας σήμερα και οποιαδήποτε μελλοντική έκφραση Χριστιανικής θεολογίας που θα αξιώνει να αποκαλείται ως τέτοια, δεν θα δύναται να αγνοεί τη σκέψη του Μαξίμου. Ίσως ακόμη και καμία απόπειρα συμμετοχής της Χριστιανικής σκέψης σε έναν διάλογο με τις σύγχρονες ιδέες και προβλήματα να μην είναι πειστική στο βαθμό που δεν θα λαμβάνει υπόψη της τις πραγματικά δημιουργικές και ρηξικέλευθες θεολογικές προτάσεις του Μαξίμου. Παρά ταύτα, είναι πραγματικά δύσκολο να ακολουθήσει κανείς, στο μέγιστο βαθμό, το παράδειγμα του Μαξίμου εάν δεν είναι ο ίδιος δημιουργικός και ρηξικέλευθος τόσο σε ακαδημαϊκό όσο και σε υπαρξιακό επίπεδο. Το έργο του Μαξίμου αποτελεί μια αστείρευτη πνευματική πηγή ακριβώς διότι δεν είναι απλώς το έργο ενός καλού ακαδημαϊκού, αλλά το βαθύτατα ρηξικέλευθο έργο ενός ομολογητή και μάρτυρα της Χριστιανικής πίστης.

Τα περισσότερα άρθρα του παρόντος τόμου εμφανίστηκαν για πρώτη φορά ως παρουσιάσεις σε ειδική συνεδρία, κατά τη διάρκεια του εικοστού τρίτου Διεθνούς Συνεδρίου Βυζαντινών Μελετών στο Βελιγράδι, τον Αύγουστο του 2016, οργανωμένη με την ευθύνη του μέλους της Εκδοτικής Επιτροπής της Analogia Δρ Σωτήρη Μητραλέξη, τον οποίο και ιδιαιτέρως ευχαριστούμε. Παρά ταύτα, ο τόμος αυτός δεν αποτελεί συλλογή όλων των εργασιών που διεξήχθησαν κατά την προαναφερθείσα συνεδρία, καθώς δεν εξεδόθησαν όλες οι εργασίες που παρουσιάστηκαν. Επιπλέον, δύο από τα άρθρα, του Επισκόπου Αθανασίου Γιέβτιτς και του π. Μαξίμου Κώνστα, προστέθηκαν αργότερα. Με αυτή την ευκαιρία, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συγγραφείς του τόμου για την συμβολή τους στην παραγωγή άρθρων εξαιρετικού ακαδημαϊκού επιπέδου.

Ως μια σύντομη παρουσίαση των άρθρων: ο π. Μάξιμος Conostas, καταρχήν, προσφέρει μια εξαιρετική παρουσίαση των τρόπων με τους οποίους ο Διονύσιος ο

Αρεοπαγίτης και ο Μάξιμος μεταμόρφωσαν τον Νεοπλατωνισμό, χρησιμοποιώντας τις φιλοσοφικές του έννοιες με έναν καθοριστικά διαφορετικό τρόπο, και εστιάζει κυρίως σε έννοιες όπως μονή, πρόοδος, επιστροφή. Ο Vladimir Cvetković παρέχει μια πειστική περιγραφή των τεσσάρων τρόπων/σταδίων της ένωσης μεταξύ του Θεού και των δημιουργημάτων του, μιας ένωσης η οποία, κατά τον συγγραφέα, βασίζεται στις ενέργειες του Θεού μέσα στην κτίση ως δημιουργού, ως χορηγού, και ως σκοπού, εκ των οποίων το τρίτο προσδιορίζει, νοηματοδοτεί και εκπληρώνει όλα τα υπόλοιπα. Η Emma Brown Dewhurst προσφέρει μια καρποφόρα σύγκριση μεταξύ του Αθανασίου και του Μαξίμου του Ομολογητού όσον αφορά τις έννοιες του είναι και του μη είναι, προτείνοντας μια οντολογική Μαξιμιανή προσέγγιση στον ορισμό της αμαρτίας στον Αθανάσιο ως απόρριψη ή κατάργηση της ίδιας της υπάρξεως. Η Nevena Dimitrova επιχειρεί μια συζήτηση περί της εξαιρετικά ουσιώδους έννοιας της επιθυμίας όπως αυτή εμφανίζεται στο Μάξιμο, και αποσαφηνίζει την διαδικασία της ολοκλήρωσης της ανθρώπινης φύσης μέσω του επαναπροσδιορισμού που προσέφερε ο Άγιος Μάξιμος στη φιλοσοφική έννοια της θελήσεως. Ο π. Δημήτριος Harper εκθέτει με ξεχωριστή επιδεξιότητα μια περιγραφή της Μαξιμιανής ερμηνείας της ηθικής στα πλαίσια της έννοιας της αναλογικής ηθικής, όπως ο συγγραφέας την αποκαλεί. Ο Επίσκοπος Αθανάσιος Jevtić προσφέρει μια βαθιά περιγραφή του τρόπου με τον οποίον το μυστήριο της ενσαρκώσεως του Υιού πραγματοποιείται εντός του κάθε ανθρώπου, μέσω της υπαρξιακής μετοχής στην ζωή του Ευαγγελίου μέσα στα πλαίσια της Εκκλησίας. Επιπλέον, κάνει ξεχωριστή μνεία του Μαξιμιανού χαρακτήρα της Έκτης Οικουμενικής Συνόδου. Ο Smilen Markov ερευνά την έννοια της σοφίας στον Ωριγένη, τον Διονύσιο, τον Μάξιμο και τον Φώτιο, περιγράφοντας εύγλωττα τις επιστημολογικές και μεθεκτικές διαστάσεις της όπως εμφανίζονται στο έργο των συγγραφέων αυτών. Ο Sebastian Mateiescu επιχειρεί μια ανάλυση της χρήσης του Νεμεσίου Εμέσης από τον Άγιο Μάξιμο όσον αφορά την σχέση μεταξύ ψυχής και σώματος και καταδεικνύει τα όρια της σχέσης αυτής όταν χρησιμοποιείται για την περιγραφή του Χριστολογικού μυστηρίου. Ο Σωτήρης Μητραλέξης προτείνει μια ερμηνεία της θεολογίας του Μαξίμου περί φύλων η οποία απομακρύνεται δραστικά από την Παλαιά (Γένεσις) και την Καινή Διαθήκη (π.χ. Γαλ 3:28). Ο συγγραφέας υποστηρίζει πως ο Μάξιμος 'όχι μόνο ισχυρίζεται πως αυτή καθαυτή η διαφορά των φύλων (και όχι απλά ο διαχωρισμός των φύλων ή η αναπαραγωγή) δεν θα διαρκέσει στα έσχατα', αλλά πως 'η διάκριση μεταξύ άρρενος και θήλεος δεν είναι καν μέρος του λόγου της φύσεως του ανθρώπου'. Ο Διονύσιος Σκλήρης επιχειρεί να μελετήσει τους εναλλασσόμενους ρόλους, σύμφωνα με τον Μάξιμο, μεταξύ του κυριαρχομένου και του κυριάρχου μέσω της επιρροής του πρώτου επί του δευτέρου. Ο συγγραφέας συζητά την Μαξιμιανή κατανόηση της εσχατολογικής απελευθέρωσης από αυτή την διαλεκτική της κυριαρχίας, με την οποία είναι στενά

συνδεδεμένη η ηδονή και η οδύνη, και υποστηρίζει πως η αναίρεση του Μονοενεργητισμού από τον Μάξιμο του επιτρέπει να θέσει τα πλαίσια της απόδρασης από αυτή τη διαλεκτική.

Κλείνοντας, στο δικό μου άρθρο, επιχειρώ να κλείσω μια μακρά θεολογική συζήτηση με τον Ορθόδοξο Περσοναλισμό και να δείξω πως, στο Μάξιμο, η φύση είναι στην ουσία διαλογική. Δηλαδή, επιχειρηματολογώ ενάντια στην επιβολή οιαδήποτε αφηρημένου διαχωρισμού της φύσεως από το πρόσωπο στον Μάξιμο. Σύμφωνα με τον Μάξιμο, το πρόσωπο είναι ενούσιον, και όχι μια αφηρημένη εκστατική απόσπαση από τη φύση. Η θέληση, για τον Μάξιμο, είναι μια έκφραση της εσωτερικής ζωής της φύσεως, τόσο στην ανθρωπολογία όσο και στη Χριστολογία, και αντιτίθεται σε οποιαδήποτε υπερβατική κατανόησή της. Επιχειρώ, επίσης, να δείξω ότι ούτε η Τριαδική ζωή ούτε η ολοκλήρωση του ανθρώπου δεν μπορεί να εκφρασθεί χωρίς την έννοια του ομοουσίου. Τέλος, επιθυμώ να εγκαινιάσω μια συστηματική συζήτηση των εννοιών αυτών μέσα στα πλαίσια της σύγχρονης Φιλοσοφίας και Ψυχολογίας.

π. Νικόλαος Λουδοβίκος
Senior Editor

Σημειώσεις

1. Βλ. Nikolaos Loudovikos, *A Eucharistic Ontology: Maximus the Confessor's Eschatological Ontology of Being as Dialogical Reciprocity*, (Brookline, Mass.: Holy Cross Orthodox Press, 2010), p. 211.

Η *Analogia* διατίθεται σε έντυπη και σε ηλεκτρονική μορφή.

Για περισσότερες πληροφορίες επισκεφθείτε το <http://analogiajournal.com/subscriptions/>

Η ηλεκτρονική έκδοση είναι διαθέσιμη και μέσω των παρακάτω συνδέσμων (για Mac και iOS μόνο):

Τόμος Πρώτος: Mary, The Theotokos <http://itunes.apple.com/us/book/id1243418663>

Τόμος Δεύτερος: St Maximus the Confessor
<http://itunes.apple.com/us/book/id1243436464>